מסורת הש"ס

גמ' ג) [כמשורה ל"ל מתירין דהפ קמי לפרש מלעיל בסמוך לו ג' מתירין ועי' תוס' דהכא ד"ה מפירין ליגמ דקרא וכו'] ב) [בכורות ט. ושם] ג) [מגילה כט: וש"נ] ד) [ומכורו כ"פ בסמוך שבמשניות ובכרמ"ס] ה) [לעיל כח.] ו) ע"ז עד. ז) [הסחוס כך גירסת במשנה שבמשניות וכן גירסת בהכרמ"ס] ח) [חולין מו:] ט) [נקמן לט. ר"ש"י י) קצת מדפוסים הפ"ד מח"כ מה"ד בכור בתמיה כמ"ש ולעיל ג"ק יא) ג"פ לעיל ט"ק יב) ג"פ לעיל ט"ק יג) ג"פ לעיל ט"ק תוס' יג) ג"פ בסוגיא שפיר דרך קצת מדפוסים הפ"ד ג"ק יד) [ג"ל שפיר מה שיעור כו' ג"ק יד) [ג"ל מו כלן] טו) ג"ל ולפלוגי טז) ולפ"ז מפלוגי

הגהות הב"ח

(ל) גמ' בכור יבבה ולעיל ליה: (כ) במשנה אבל לא מן העור:

תורה אור

גמ' א) וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיי אֱלֹהֶיךָ: (דברים טו, כא)

רש"י ב) וְלֹא תֵלְכוּ בְּחֻקַּת הַגּוֹי אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה עָשׂוּ וָאֶקֱץ בָּם: (ויקרא כ, כג)

תוס' ג) כֹּה אָמַר יי כַּאֲשֶׁר יִצָּיל הָרֹעֶה מִפִּי הָאֲרִי שְׁתֵּי כְרָעַיִם אוֹ בְּדַל אֹזֶן כֵּן יִנָּצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּשֹׁמְרוֹן בְּפֵאַת מִטָּה וּבְדַמֶּשֶׂק עָרֶשׂ: (עמוס ג, יב)

שיטה מקובצת

ג] רבינא דמסברי להו וסברי: ד] דתימא ר' יוסי נמוקו: ג] להם את הדמים: ד] ויחזיר להם את: ה] ישלמו לו דמי: ו] בכור יבבה ולימא: ז] לאו דאכלתיה הוה כר' ושרי לי ניהליה: ח] לא מן העור: ט] שבגלוי ובטל ממלאכתו כר': י] החסחוס אבל לא מן: יא] שנפגמו או שנגממו: יב] להצטרף דהא כליתנהו דמי: יג] דאיסור ספי להו הס"ד: יד] קצת בכור יבבה לו מן הדמים ומ"מ הוא יטול קצת בתמיה: טו] אנא ומשמע מתוך: טז] אימא דלמא לעולם כל דהו לא: יז] הגדר וכיון דלא: יח] שיעור ניתן לאינך: יט] אבא נמי מודה: כ] כנפים והסחוסין: כא] שנעקרו דהיינו יונבש: כב] התם גבי עבד ויוצא: כג] בפ' מומין אלו: כד] ובאדם נמי לא: כה] לקמן ואין לחלק בין: כו] לחירות כגון שמשתחרר:

כל פסולי המוקדשין פרק חמישי בכורות לז.

לאפוקי מדרבי יוסי. דתניי': **במקום שאין חכם.** הא יש חכם הוא גדול ממילו: **כגון מאן.** הוי לומו חכם: **מכלל דהני תרי כל דהו.** דמשמיה קאמר לפי' עמי הארץ הצנים ועמי הארץ היין לוויין להצטרף[ג]: **דמסברי להו.** טעמי הלכות גדולים וקבלי ומומו מכח שלמד מת הצנים: **מהו דתימא.** הא קיימא לן בפסכת גיטין (דף סז.) רבי יוסי נימוקו עמו ותיהוי הלכתא כוותיה: **נימוקו.** טעמו שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה: **תפשוט מהא.** למאר רב חננאל מפמיה דרב אין הלכה כר' יוסי תפשוט דהך קמייתא למאר רב יהודה לעיל ספק מפמיה דרב ספק מפמיה דשמואל ג' מתירין מת הבכור תפשוט מפמיה דשמואל מימאר לימי לי מפמיה דרב תרתי למה זימני דשמעה מכלל דחבירתה איתמר: **מתני'** השוחט את הבכור. ומכר מבשרו: **ונודע שלא הראהו.** למכס: **מה שאכלו.** הלוקחים מלו: **ויחזיר להם הדמים.** משום קנס לליסור יג] ספק הוי: **הבשר יקבר.** דבכור תם מסור בהנאה: **מכרוהו.** הלוקחים לעובדי כוכבים הוחיל ולא גרס להו ליסורא יאמלו ו למי דבר טריפה דזול והוא יחזיר להם כמומר: **גמ' קצה.** מוסמת כמו ותקוץ בם (ויקרא כ)[ד]: **יחזיר להם כל הדמים.** דכל מה שאכלו היו נהנה להם משעה שנודע להם: **ינבה.** והוא יטול יא] קמת יד] בתמיה: **ולימא ליה.** ישכחל לכהן שמכר מה שפסקתך הלא תם היה הבשר בילד היה טעון קבורה שהרי תם שחטו: **בגון דזבין ליה.** כהן השוחט מקום הסוס לישכחל: **דאמר ליה.** כהן תם היה בידי הוא מחזיק ליה כמו שהוא שמוט: **בר' יהודה.** למחרינן בפרק עד כמה (לעיל כח.) השוחט את הבכור בפרק בבכורות טבלים ויין נסך בבור (ג) ו] ולימא ליה מאי אפסדתך לא צריכא כגון דזבין ליה ממקום מומא דא"ל אי לאו ז] דאכלת הוה מחזינא ליה ושרי ניהליה יח)כרבי יהודה טבלים הוה מתקיננא להו ואכלנא להו יין נסך על ידי תערובת וכרשב"ג יט)דתנן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה רבן שמעון בן גמליאל אומר כ ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יי"נ שבו:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

על אלו מומין שוחטין את הבכור [ד]נפגמה אזנו מן [ה]החסחום אבל לא (כ) [מ] העור נסדקה אעפ"י שלא חסרה ניקבה מלא כרשינה או שיבשה איזהו [מ]יבשה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת: **גמ'** אמאי [א]פסח ועור כתיב כתיב נמי [א]כי יהיה בו מום ואימא כי יהיה בו מום כלל פסח או עור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט פסח ועור אין מידי אחרינא לא [א]כל מום רע חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ואימא מה הפרט מפורש מומין שבגלוי [ט] ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אף כל מומין שבגלוי ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אלמה תנן נפגמה אזנו מן החסחום [י] ולא מן העור כל מום רע ריבויא הוא אי הכי מומין שבסתר נמי אלמה תנן [טו]חוטין החיצונות שנפגמו [יא] ושנגממו והפנימיות שנעקרו

מפירין את הנדר. ליגמר דקרא נקט מבל גבי מכס שייך לשון המנה וכן בהמוכר מת הספינה (ב"ב דף עד.) גבי בת קול דקתמר ועכשיו שמבעתי מי מפר לי: **רבי יהודה אומר אחד מהם הכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי.** כ"ב בדוב הספרים ויש ספרים דגרסי כגון מלן אמר רב נחמן כגון מנה [טו] משמע ממוך לשון הקונטר שבך גרים וקשה היכי פריך עלה מכלל דהנך כל דהו אימא [טז] לא מנה שפחותים מדרב נחמן ול"ת למידך גירסא נמי מנה ליה כל דהו למעמ מכלל דהנך פחותים מממומה מבל כל דהו לא ול"ל דפסיטא ליה למכס דר' יהודה לאו מכס לעיל לחייבי בממומה לחפי' רבי יהודה מודה ליחיד מומחה מפיל מת הגדר [יב] וכאן לא מייבי יג)בממומה מה שיעור [יד] נותן לאיבך ומיהו קשה דל"ב מנה ליה לאפוקי מדרבי יהודה דיחוק ודוחק לומר דג' מפירין מת הגדר מעמיו ליה שלשתן יון: **ויין נסך.** מע"ג דבפ' ג' דסוריות (דף יא.) קאמר דפמחו סוי לפיקורום ביין נסך כמו בנבילות מ"מ לא מציב נפש קצה בו ועוד דהכא מסקינן על ידי מערובות:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

מן החסחום. לשון מעוך הוא כמו רמסני כנפים כ] והסחמין בפרק כיצד טולין (פסחים פד.) יז)ובדל המוזן ממרגס מקום לחולדה (עמוס ג)[ה]:

מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין. כה"ג דרשינן בפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי מן ועין ול"ת ומ"ע לא הוי הכא מומא כשנפלה עיניו כיון דמשיב מוס שבגלוי ואינו מוזר לקמן בפרק מומין שלו (דף מד.) לא פסלינן ניהו עיניו גבי מדם שלא מקום מרחית העין לחינו שום בזרעו של מהרן מכלל דבבהמה כשר ולפי' גבי מדם לא מיפסל בזה ממד ודוקא בחוטין החילונות שבפנמו ושגנממו ובפנימיות שנעקרו [יא] יעליב"ם בלע"ז כלפירש"י בקונטרס קאמר בסמוך בגבי בהמה דהוי מוס שבגד ניהו שניטו עיניו לא וי"ל דשאני גבי עבד דגבי קרא שבל הכא שכך דרך שהשיניס נופלות מחמת זקנה לא הוי כעין פסח ועור ומיהו לריך טעם שמר דה"ל עיניו מחמת זקנה וה"ת מאי שנא דהכהו על לחזו ומרשו משיב מוס המס [יב] ועבד יוצא לחירות דהוי מוס שבגלוי ואינו מוזר ולקמן בפרק [יג] גלו מומין (דף מה:) מנן מרס שוטה (וקטן) פסולין בחדם וכשרין בבהמה [יב] [טו]בחדם לא מיפסיל חלא מוס לפיו שהוא כרשינה וחי כמו בנבילות מ"מ לפיקורום ביין נסך כמו בנבילות ואינו מחזיב נפש קלה בו ועוד דהכא מסקינן על ידי מערובות:

מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דתניא הפרת נדרים בג' ר' יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא ר' יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא [ו] דמסתברי ליה וסברי: רבי יוסי אומר אפילו יש שם כ"ג כו': אמר רב חננאל אמר רב אין הלכה כרבי יוסי פשיטא [ז]יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא [ח] נמוקו עמו קמ"ל תפשוט מהא דהך קמייתא משמיה דשמואל איתמר דאי משמיה דרב תרתי למה לי [ט]חדא מכלל דחבירתה איתמר: **מתני'** [א]השוחט את הבכור [ז]ונודע שלא הראהו מה שאכלו אכלו ויחזיר להם [ג] הדמים ומה שלא אכלו הבשר יקבר ויחזיר [ד] את הדמים וכן [ב]השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים מכרוהו לעובד כוכבים או הטילוהו לכלבים ישלמו [ה] דמי טרפה: **גמ'** ת"ר המוכר בשר לחבירו ונמצא בכור פירות ונמצא טבלים יין ונמצא יין נסך מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים ר' שמעון בן אלעזר אומר דברים שהנפש קצה בהן יחזיר להן את הדמים ושאין הנפש קצה בהם ינבה להם את הדמים ואלו הן דברים שהנפש קצה בהן נבילות וטריפות שקצים ורמשים ואלו הן דברים שאין הנפש קצה בהן בכורות טבלים ויין נסך בבור (ו) [ו] ולימא ליה מאי אפסדתך לא צריכא כגון דזבין ליה ממקום מומא דא"ל אי לאו [ז] דאכלת הוה מחזינא ליה ושרי ניהליה [ח]כרבי יהודה טבלים הוה מתקיננא להו ואכלנא להו יין נסך על ידי תערובת וכרשב"ג [ט]דתנן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה רבן שמעון בן גמליאל אומר [י]ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יי"נ שבו:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

על אלו מומין שוחטין את הבכור [ד]נפגמה אזנו מן [ה]החסחום אבל לא (כ) [מ] העור נסדקה אעפ"י שלא חסרה ניקבה מלא כרשינה או שיבשה איזהו [מ]יבשה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת: **גמ'** אמאי [א]פסח ועור כתיב כתיב נמי [א]כי יהיה בו מום ואימא כי יהיה בו מום כלל פסח או עור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט פסח ועור אין מידי אחרינא לא [א]כל מום רע חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ואימא מה הפרט מפורש מומין שבגלוי [ט] ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אף כל מומין שבגלוי ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אלמה תנן נפגמה אזנו מן החסחום [י] ולא מן העור כל מום רע ריבויא הוא אי הכי מומין שבסתר נמי אלמה תנן [טו]חוטין החיצונות שנפגמו [יא] ושנגממו והפנימיות שנעקרו

מסכת עוקצים

פרק ב' משנה ד'

כָּל הַקְּלִפִּין מְטַמְּאוֹת וּמְטַמְּאוֹת וּמְצָטָרְפוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה קְלִפִּין בַּבָּצָל. הַפְּנִימִית, בֵּין שְׁלֵמָה בֵּין קְדוּרָה, מְצָטָרֶפֶת. הָאֶמְצָעִית, שְׁלֵמָה מְצָטָרֶפֶת, וּקְדוּרָה אֵינָהּ מְצָטָרֶפֶת. וְהַחִיצוֹנָה, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְהוֹרָה:

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ט ופט"ז מהלכות מכירה הלכה יב סמג עשין ריפ ועוש"ע י"ד סי' שי סעיף ג ועור ש"ע ס"מ סי' רלד סעיף ו:

נח ב מיי' פט"ז מהלכות מכירה הלכה יב עוש"ע ס"מ סי' רלד סעי' ג [עוש"ע י"ד סי' קיט סעיף יג]:

נט ג מיי' פט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכ' כט עוש"ע י"ד סי' קלד סעיף ב:

א ד מיי' פ"ז מהלכות איסוי משקה הלכה ג עור י"ד סי' שט:

פניני רש"י

נמוקו עמו. ...ניס וקו דבר יפר כקו המשקולת: (עירובין נח.)

ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת. ופע"פ שאין מוציאה דס מין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בנפיקוק: (חולין מו:)

רבינו גרשום

לאפוקי מדר' יהודה דלא בעינן אחד מהם חכם: דמסברי להו וסברי דלא ליהוו עמי הארץ גמורין: תיפשוט מהא דמדהא איתמר משמיה דרב ש"מ דהך קמייתא דאמרינן ספק משמיה דרב ספק משמ' דשמואל דוודאי דשמואל היא דאי ההיא נמי משמיה דרב והכא נמי אמר רב הלכה כר' יוסי אלא דאפי' ג' בני כנסת מתירין היינו קמייתא תרי זימני למה לי למימר. לא ודאי לא איתמר אלא חדא משמיה דרב ואידך מכללא. מדוקדא דההיא איתמר ואליבא דרב: ויחזיר להם את הדמים. דקנסוהו רבנן: הן יחזירו לו את הבשר שמוחר בהנאתו שרשאי למוכרו לעובד כוכבים: מכרוהו הלוקחין את הבשר לעובד כוכבים ביוקר או הטילוהו לכלבים ועדיין לא נתנו הדמים ישלמו לו דמי טרפה שהיא בזול ולא ישלמו לו כל הדמים שנטלו ממנה לפי שהוא מכר טרפה מדעתו: ינבה להם מן הדמים כנגד מה שאכלו והשאר יחזיר: בכור אמאי ינבה לו מן הדמים לימא ליה הלוקח מאי אפסידתך דאכלתיה והא אי אהדרתיה ניהלך לא הוי תקנה אלא יקבר. כגון דוכין ההוא אבר דהוה ביה מומא ואכליה ומשום הכי ינבה ליה מן הדמים: דאמר ליה אי לאו דאכלתיה הוה מחזינא ליה לחכם ושרי לי ניהליה: כר' יהודה. דמתיר לראות מום לאחר שחישה כדאמרינן בפרקין דלעילא: טבלים. מצי א"ל אי לאו דאכלת מתקנינא להו הלכך ינבה. ויין נסך שאינו נסך גרידא אלא ע"י תערובת נתנסך ודבני ניהליה ואי הוה מהדר ליה הוה מותר בהנאתו כדרשב"ג דתנן וכר' הלכך ינבה:

סליק פירקא

פרק ששי

על אלו מומין. הסחוס שלועזים טנדרוס: מלא כרשינה. כמלא הכנסת גרגר של כרשינין: אמאי נשחטו על אלו מומין: פסח ועור. בלבד כתיבי: כתיב נמי כי יהיה בו מום סתם ריבה את אלו: ובטל ממלאכתו פסח ועור שאינו ראוי למלאכה: אלמה תנן נפגם אזנו דמשום הכי אינו בטל וקא הוי מום: כל מום רע ריבויא הוא ומרבי הני: חוטין. חניכים החיצוניות הוי מום כי נגממו משום דלא הוי בסתר דמיתחזי כדאכיל:

נעקרו אין נפגמו ונגממו לא. הוי מלי למתני מהכיא לקמן דקא משמע לה דגבי ובלו אמין שומטין עליהן לו במקדש ולא במדינה מוטין הפנימיות שנפגמו ונגממו אלא למתני מדיוקא דכיסא דמוכח לקמן דבמילואים הוי מום שבגופו בפנימיות לא הוי מום:

השתא מיפרק לא פרקינן עילויי כו'. וא"ת להאי שנויי קמא לניפיק מום עובר מק"ו ספא ועוד מאי מהני ליה וי"ל דקסבר השתא לאי לא כתיב ספא ועור [ב] (ק)מרבינן מכל מום רע מום עובר והוה ממיעט לתמא לגפוקי מק"ו ולא [ג] ממעטינן נמי ממום רע מומין שבספר: **לרבות** כל דבר שנלקח ביד. נפרק קמא דקדושין (דף כפ:) מפרש מסום דכיכ ריבויי ומיעוטי ולקמא ריבה מרלע מיעט ומא בלאנו מזר וריבה מאי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סס ומימה דמולקמא מרבינן כל דבר הנלקח ביד ואס סס לא מקרי נלקח ביד למה לי ריבה ומיעט וריבה מלמון ולקמא לחוד לא מתרבי לא דבר הנלקח ביד וי"ל דמלמון ולקמא לא כיכ לא דבי קאמר לרבות כל דבר הנלקח ביד ומיעוטי מסום דלכיכין ריבויי ומיעוטי:

באן לשחוט כאן לפטול. [ג]מדפסיל כהן משמע דסוי מום לפוליים ואמת האי לאין שומטין מסום לאין ניכר יפה וגזירון אטו מומין מסום שנפטר לי נמי האי דמפסיל כהן מסום לאין סום בזרוע של אהרן ק"ל מום עובר הוא ועבירון של מום עובר פסח ועור מה אהני למכהב אלא ש"מ דאינו נשחט אלא על מום קבוע דומיא דספח ועור: אלא דת"ק ורבי יוסי בן (המשולם) [יהודה] בין כרשינה ועדשה איכא פורתא: הסול. בלע"ז בורוק: אלא במילת. בבשר שתחת האוזן הא אין רוצעין אלא בגובה של האוזן בסחוס ושם נעשה בעל מום הכהן וקא מרבי ר' יוסי אפי' מחט לרציעה ובהכי הוי בעל מום עבד עברי כהן אלמא דבנקב בציר מכעדשה הוי מומא: לא קשיא כאן לשחוט. עליו הכבור אינו נשחט אלא על נקב כעדשה: כאן לפסול. להקרבה אפי' בנקב במחט הוי פסול: הינדא. כרשינה העומדת בדוחק בנקב או נכנסת ויוצאה בריוח: כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל: וכן בגלגלת. שמעתא בלומר מימרא הא דשמואל: ומימניך לגירסא דרב יהודה אמר מתניתא דמשכחת טובא דתני רב שמואל בר יהודה ומתניתא הוי עיקר: א"ל. רב חסדא ל"ש דנקאמרת בסלע עשית דברי ב"ש וב"ה אחד כדתנן מאור שלא נעשה בידי אדם כגון כותל שבין ב' בתים ובבית אחד טומאה טמאה וסלא נקב כמין חלון שנעשה מאיליה כגון אבן שנקובה מאיליה שיעורו של אותו נקב אם הוא כמו אגרוף גדול מביא את הטומאה מבית לבית ומיטמאין אדם וכלים שבבית אחר. ואם המאור הוא פחות מיכן חוצץ בפני הטומאה: אגרופו של בן בטיח. בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה איש גדול ביותר: וישנו. שיעור של אותו אגרוף כראש גדול: ומאור שנעשה בידי אדם שנקב שיעורו אם הוא כמלא מקדח גדול של לשכה כמקדח גדול שבלשכה מביא את הטומאה וכיון שעשוי בידי אדם במחברין סגי בבציר שיעורא אלמא דמקדח נמי הוי כסלע א"כ מה בין ב"ש וב"ה בגלגלת:

ב א מיי' פ"ל מהלכות מיסורי מזבח הלכה י' ופ"ה מה' ערכין הלכה יח:

ג ב מיי' פ"ו מהלכות פיגול מקדש הלכה ב טור י"ד סימן סט:

ד ג ד מיי' שם הלכה ג טור שם:

ה ה מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ט:

ו ו מיי' שם הלכה ח:

ז ז מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ב:

ח ח מ מיי' שם פ"ל הלכה ב:

ט י מיי' שם הלכה ו:

פניני רש"י

טמאה ממש. כגון סום וגמל וחמור: (מנחות קיג.)

בשהוא אומר. למעוט מאומה פרשה ואס בבהמה הטמאה ופרה וגו': (מנחות קיג.)

אלא במילת. לגיה של מון בכשר ולא בחגוך: (קידושין כפ:)

וחכמים אומרים אין עבד עברי כהן נרצע. מוקין עליו חו לפיה שלכס קיס לן לפיון עבד עברי כהן נרלע מפני שעשה בעל מום ולא יכול עוד לשוב לסיחוק הרלשון ולקמיה לפיון ושב של משפחתו למיחוק שמשפחתו ויפיה הוא נעשה בעל מום... (קידושין כפ:)

רבינו גרשום

בעינא. דמיתחזי מום רע וליבא כלומר היינו מיגווא אי לא נעקרו ממש לא הוי מום רע דלא מיתחזי: אי הכי מום עובר. דמיתחזי ליהוי מום רע ולשחוט עליה אלמא תנן ולא מן הערה כו': מום עובר סברא הוא. דלא לשחוט עליה דהשתא מיפרק לא פרקינן על מום עובר מישחט כו'. ואי בעית אימא א"כ הוא דנשחט על מום עובר פסח ועור מה אהני למכהב אלא ש"מ דאינו נשחט אלא על מום קבוע דומיא דספח ועור: אלא דת"ק ורבי יוסי בן (המשולם) [יהודה] בין כרשינה ועדשה איכא פורתא: הסול. בלע"ז בורוק: אלא במילת. בבשר שתחת האוזן הא אין רוצעין אלא בגובה של האוזן בסחוס ושם נעשה בעל מום הכהן וקא מרבי ר' יוסי אפי' מחט לרציעה ובהכי הוי בעל מום עבד עברי כהן אלמא דבנקב בציר מכעדשה הוי מומא: לא קשיא כאן לשחוט. עליו הכבור אינו נשחט אלא על נקב כעדשה: כאן לפסול. להקרבה אפי' בנקב במחט הוי פסול: הינדא. כרשינה העומדת בדוחק בנקב או נכנסת ויוצאה בריוח: כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל: וכן בגלגלת. שמעתא בלומר מימרא הא דשמואל: ומימניך לגירסא דרב יהודה אמר מתניתא דמשכחת טובא דתני רב שמואל בר יהודה ומתניתא הוי עיקר: א"ל. רב חסדא ל"ש דנקאמרת בסלע עשית דברי ב"ש וב"ה אחד כדתנן מאור שלא נעשה בידי אדם כגון כותל שבין ב' בתים ובבית אחד טומאה טמאה וסלא נקב כמין חלון שנעשה מאיליה כגון אבן שנקובה מאיליה שיעורו של אותו נקב אם הוא כמו אגרוף גדול מביא את הטומאה מבית לבית ומיטמאין אדם וכלים שבבית אחר. ואם המאור הוא פחות מיכן חוצץ בפני הטומאה: אגרופו של בן בטיח. בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה איש גדול ביותר: וישנו. שיעור של אותו אגרוף כראש גדול: ומאור שנעשה בידי אדם שנקב שיעורו אם הוא כמלא מקדח גדול של לשכה כמקדח גדול שבלשכה מביא את הטומאה וכיון שעשוי בידי אדם במחברין סגי בבציר שיעורא אלמא דמקדח נמי הוי כסלע א"כ מה בין ב"ש וב"ה בגלגלת:

נעקרו אין נפגמו ונגממו לא [ב] הוי מלי למתני מהכיא לקמן דקא משמע לה דגבי ובלו אמין שומטין עליהן לו במקדש ולא במדינה מוטין הפנימיות שנפגמו ונגממו אלא למתני מדיוקא דכיסא דמוכח לקמן דבמילואים הוי מום שבגופו בפנימיות לא הוי מום:

השתא מיפרק לא פרקינן עילויי כו'. וא"ת להאי שנויי קמא לניפיק מום עובר מק"ו ספא ועוד מאי מהני ליה וי"ל דקסבר השתא לאי לא כתיב ספא ועור [ב] (ק)מרבינן מכל מום רע מום עובר והוה ממיעט לתמא לגפוקי מק"ו ולא [ג] ממעטינן נמי ממום רע מומין שבספר: **לרבות** כל דבר שנלקח ביד. נפרק קמא דקדושין (דף כפ:) מפרש מסום דלכיכין ריבויי ומיעוטי ולקמא ריבה מרלע מיעט ומא בלאנו מזר וריבה מאי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סס ומימה דמולקמא מרבינן כל דבר הנלקח ביד ואס סס לא מקרי נלקח ביד למה לי ריבה ומיעט וריבה מלמון ולקמא לחוד לא מתרבי לא דבר הנלקח ביד וי"ל דמלמון ולקמא לא כיכ לא דבי קאמר לרבות כל דבר הנלקח ביד ומיעוטי מסום דלכיכין ריבויי ומיעוטי:

באן לשחוט כאן לפטול. [ג]מדפסיל כהן משמע דסוי מום לפוליים ואמת האי לאין שומטין מסום לאין ניכר יפה וגזירון אטו מומין מסום שנפטר לי נמי האי דמפסיל כהן מסום לאין סום בזרוע של אהרן ק"ל מום עובר הוא ועבירון של מום עובר פסח ועור מה אהני למכהב אלא ש"מ דאינו נשחט אלא על מום קבוע דומיא דספח ועור: אלא דת"ק ורבי יוסי בן (המשולם) [יהודה] בין כרשינה ועדשה איכא פורתא: הסול. בלע"ז בורוק: אלא במילת. בבשר שתחת האוזן הא אין רוצעין אלא בגובה של האוזן בסחוס ושם נעשה בעל מום הכהן וקא מרבי ר' יוסי אפי' מחט לרציעה ובהכי הוי בעל מום עבד עברי כהן אלמא דבנקב בציר מכעדשה הוי מומא: לא קשיא כאן לשחוט. עליו הכבור אינו נשחט אלא על נקב כעדשה: כאן לפסול. להקרבה אפי' בנקב במחט הוי פסול: הינדא. כרשינה העומדת בדוחק בנקב או נכנסת ויוצאה בריוח: כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל: וכן בגלגלת. שמעתא בלומר מימרא הא דשמואל: ומימניך לגירסא דרב יהודה אמר מתניתא דמשכחת טובא דתני רב שמואל בר יהודה ומתניתא הוי עיקר: א"ל. רב חסדא ל"ש דנקאמרת בסלע עשית דברי ב"ש וב"ה אחד כדתנן מאור שלא נעשה בידי אדם כגון כותל שבין ב' בתים ובבית אחד טומאה טמאה וסלא נקב כמין חלון שנעשה מאיליה כגון אבן שנקובה מאיליה שיעורו של אותו נקב אם הוא כמו אגרוף גדול מביא את הטומאה מבית לבית ומיטמאין אדם וכלים שבבית אחר. ואם המאור הוא פחות מיכן חוצץ בפני הטומאה: אגרופו של בן בטיח. בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה איש גדול ביותר: וישנו. שיעור של אותו אגרוף כראש גדול: ומאור שנעשה בידי אדם שנקב שיעורו אם הוא כמלא מקדח גדול של לשכה כמקדח גדול שבלשכה מביא את הטומאה וכיון שעשוי בידי אדם במחברין סגי בבציר שיעורא אלמא דמקדח נמי הוי כסלע א"כ מה בין ב"ש וב"ה בגלגלת:

נעקרו אין [ב] נפגמו ונגממו לא בעינא מום רע וליכא אי הכי מום עובר נמי אלמה תנן ולא מן הערה מום עובר סברא הוא השתא מיפרק לא פרקינן עלויה [ג] משחט שחטינן עלויה [ד]דתניא [א]ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' [א]בבעלי מומין [ה] [ו] הכתוב מדבר אתה אומר בבעלי מומין שנפדו [ז] הכתוב מדבר או אינו אלא בבהמה טמאה ממש כשהוא אומר ואם בבהמה הטמאה הרי בהמה טמאה אמור הא מה אני מקיים אשר לא יקריבו ממנה [ח] הוי אומר זה בעלי מומין שנפדו יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' [ו] מי שאינה קריבה כל עיקר יצתה זו שאינה קריבה היום אלא למחר איבעית אימא א"כ פסח ועור [ז] למה לי: נסדקה אע"פ שלא חסרה: ת"ר הסדק כל שהוא הפגימה בין בידי אדם בין בידי שמים מכלל דסדק בידי שמים לא אלא [ח] סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם [ג]וכמה שיעור פגימה [ב]כדי שתחגור בה ציפורן: נקבה מלא וכו': ת"ר כמה נקיבת האוזן [ג]מלא כרשינה ר' יוסי בר' יהודה אומר בכעדשה ואיזו היא [ג]יבשה [ט] [ד]שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה [י] כדי שתהא נפרכת תנא קרובין דבריהן להיות שוין דבריהן דמאן אילימא דתנא קמא ור' יוסי בר' יהודה [ט] כעדשה אין בציר מכעדשה לא ורמינהי [ב]מרצע [ד]אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירה והמחט והמקדח והמכתב ת"ל [ב]ולקחת [יג] כל דבר שנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר מרצע מיוחד של מחבת אף כל של מחבת וקתני סיפא א"ר [יג] [ט]יודן ברבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילת [ו]וחכמים אומרים אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילת היו רוצעין היאך עבד [יד] כהן נעשה בעל מום הא אין רוצעין אלא בגובה של אוזן אמר רב חנא בר קטינא לא קשיא כאן לשחוט כאן לפסול מאי כרשינה אמר רב שרביא הינדא בעא מיניה רב הושעיא מרב הונא רבה כרשינה [טו] הנכנסת ויוצאה או כרשינה העומדת אמר לו זו לא שמעתי ביוצא בה שמעתי דתנן [ו]השדרה והגולגולת שחסרו [טז] כמה חסרון בשדרה ולא יהא ממטא באהל בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים [ו]חוליא אחת ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ויתיב רב חסדא וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי [יב] [יז] וכמה א"ל רב תחליפא בר אבודימי הכי אמר שמואל בסלע ואיתמר רב ספרא אמר שמעתתא א"ל ורב שמואל בר יהודה אמר מתניתא [יח] א"ל ומימניך [ו]תני רב שמואל בר יהודה וא"ל א"כ עשיתה דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד דתנן [ח]מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו [יט] מלא אגרוף גדול וזהו אגרופו של בן [כ] אבטיח א"ר יוסי [כא]וישנו בראש גדול של אדם [נעשה בידי אדם שיערוהו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא כפונדיון של האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלא

מום רע לא מיקרי. מלא נגעי שמעולו: אי הכי. [כא] דכל מום ריבויא הוא: השתא מיפרק לא פרקינן [כב] עלייהו. פסולי המוקדשין: מישחט [כג] שהיטנה עלייהו. נכור כמוך: בשהוא אומר. [כד] פסוק שהיטנה עלייהו. נכור כמוך: בשהוא אומר. [כד] פסוק אחר ואס בהמה הטמאה ופדה בערכך: אם כן. [כה]דבעל מום עובר נמי נפדין פסח ועור מאי מהני ליה דמשמע מומין קבועין ולא עוברין: בידי שמים. שנולד עמו: שתחגור. שמעכב בה לפוקן סס [כה]נולקין כב כנדיקת סכין: אלא דתנא קמא ור' יוסי. לכרשינה מיכה גדולה מעכבה מלא מעטו: הסול. קיסס שרשמו מד שקורין בורוק"ס: סירא. קון: מקדח. טרייבל"ס: מכתב. עט ברזל: אף כל של מתכת. ובפ"ק דקדושין מפרש פלוגתייהו דרבי לרים כללי ופרטי ור' יוסי לרים ליבויי ומיעוטי: בריבי. מלס גדול: במילת. [כו]עליה: היאך הוא עושה בעל מום. הא הלד ברים: הא אין רוצעין. בניומתא [כו] הא ולאי אין רוצעין מלא בגובה של מוזן שעשה בעל מוס וקאמר רבי יוסי ברבי יהודה דרליעה נעשה בעל מום בממש אלא למחר איבעית אימא א"כ פסח ועור [ז] למה לי: נסדקה אע"פ שלא חסרה: ת"ר הסדק כל שהוא הפגימה בין בידי אדם בין בידי שמים מכלל דסדק בידי שמים לא אלא [ח] סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם [ג]וכמה שיעור פגימה [ב]כדי שתחגור בה ציפורן: נקבה מלא וכו': ת"ר כמה נקיבת האוזן [ג]מלא כרשינה ר' יוסי בר' יהודה אומר בכעדשה ואיזו היא [ג]יבשה [ט] [ד]שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר יבשה [י] כדי שתהא נפרכת תנא קרובין דבריהן להיות שוין דבריהן דמאן אילימא דתנא קמא ור' יוסי בר' יהודה [ט] כעדשה אין בציר מכעדשה לא ורמינהי [ב]מרצע [ד]אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירה והמחט והמקדח והמכתב ת"ל [ב]ולקחת [יג] כל דבר שנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר מרצע מיוחד של מחבת אף כל של מחבת וקתני סיפא א"ר [יג] [ט]יודן ברבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילת [ו]וחכמים אומרים אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילת היו רוצעין היאך עבד [יד] כהן נעשה בעל מום הא אין רוצעין אלא בגובה של אוזן אמר רב חנא בר קטינא לא קשיא כאן לשחוט כאן לפסול מאי כרשינה אמר רב שרביא הינדא בעא מיניה רב הושעיא מרב הונא רבה כרשינה [טו] הנכנסת ויוצאה או כרשינה העומדת אמר לו זו לא שמעתי ביוצא בה שמעתי דתנן [ו]השדרה והגולגולת שחסרו [טז] כמה חסרון בשדרה ולא יהא ממטא באהל בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים [ו]חוליא אחת ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ויתיב רב חסדא וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי [יב] [יז] וכמה א"ל רב תחליפא בר אבודימי הכי אמר שמואל בסלע ואיתמר רב ספרא אמר שמעתתא א"ל ורב שמואל בר יהודה אמר מתניתא [יח] א"ל ומימניך [ו]תני רב שמואל בר יהודה וא"ל א"כ עשיתה דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד דתנן [ח]מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו [יט] מלא אגרוף גדול וזהו אגרופו של בן [כ] אבטיח א"ר יוסי [כא]וישנו בראש גדול של אדם [נעשה בידי אדם שיערוהו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא כפונדיון של האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלא

[מד] המתמון קסה ומגין משום הכי נעי נקיבת העליון מבל בדבר [מה] שמוין בזה ובזה אין למלק ביניהם בלל[יח]: נריך

גמ' ג)[מנחות קיג. ממורה לב:]

ב)[חולין יח.] **ג)**[חולין מו:]

ד)[פסחים ד: קדושין כפ:] [לקמן נה. ה)][קדושין כפ: ע"ש] **ו)**[חולין מב. עירובין ז. מכלות פ"ג מ"ג] **ז)**[ע"ז כח:] **ח)**[כלים פי"ו מ"ג] **ט)**[ע"ז כח:] **י)**[לקמן מח.] **יא)**[לקמן מח.] **יב)**[ע"ז כח. ומ"ש מדפסיל כו' ל"ק] **יג)**[ע"ז למוסק ל"ש **יד)**[ל"ל] נמי מיים בש"ס ל"ק **טו)**[ע"ז נמי ל"ק **טז)**[ע"ז לפירושו שממלק ל"ק **יז)**[ועי' תוס' זבחים קנו. ד"ה ולילמע וכו' ומה שנימני שם]

הגהות הב"ח

(ב) **גמ'** לפ יקריבו ממנה קרבן לה' בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר:

(ג) **שם** וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי וימות בבמה וא"ל רב ממליפא:

(ד) **רש"י** ד"ה ה"ג וכו' וקמיבעיא ליה הס"ד וחמ"ס מ"ה ואיתמר רב ספרא אמר שמעתא הס"ד וחמ"ס מ"ה ואיתמר רב חסד"ד ואח"כ מ"ה ואיתמר רב ואיל"ל רב תחליפא וכו' שמואל בר יהודה אמר מתניתא הס"ד וחמ"ס מ"ה ומימניך וכו' בסלע ע"ז **גבי** רפואות:

(ה) **תוס'** ד"ה כדי שינטל וכו' ובפ"ק דקדושין מסקינן כל"ל ומיכן כמה ממקן:

(ו) **בא"ד** שממלק בין מרייפות לחמס:

תורה אור

גמ' א) וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיְיָ וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן: (ויקרא כז, יא)

ב) וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בָאְזֶנּוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן: (דברים טו, יז)

שיטה מקובצת

ב) אין אבל נפגמו או נגממו לא בעינן מום: **ג)** עילויה מישחט שחטינא: **ג)** מומין שנפדו הכתוב: **ד)** תי' הכתוב מדבר נמחק: **ה)** ממנה קרבן לה' הוי: **ו)** תי' מי נמחק: **ז)** ועור מאי אהני תי' למה לי נמחק: **ח)** אלא הכי קתני הסדק כל שהוא והסדק והפגימה בין: **ט)** יבישה כשתנקב ואינה: **י)** יבישה עד שתהא נפרכת תנא וקרובין דבריהן: **יא)** יהודה וסבר רבי יוסי בר יהודה: **יב)** ולקחת לרבות כל: **יג)** אמר רבי אלעזר יודן: **יד)** עבד עברי כהן: **טו)** כרשינה העומדת או כרשינה הנכנסת ויוצאה אמר לו: **טז)** שחסרו וכמה תהא חסרון בשדרה בש"א ותי' ולא יהא מטמא באהל נמחק: **יז)** החי ימות כמה א"ל כי' בר אבימי הכי: **יח)** מתניתא גליון פי' הכי תנא שמואל בסלע כן מצאתי בס' ישן: **יט)** שיעורו כמלא אגרוף: **כ)** בן בטיח אמר ר"י כי' אדם ושנעשה בידי אדם שיעורו: **כא)** הכי ס"א דמום רע ריבוי הוא: **כב)** פרקינן עליה: **כג)** שחטינן עליה: **כד)** אומר בפסוק אחר: **כה)** בודקין אותו כבדיקת: **כו)** אליה: הס"ד ומה"ד שנעשה בעל כרחתיב ושב אל משפחתו כמו שנכנס שלם יצא שלם וזה בעל מום הוא ופסול לעבודה כדאמרי' בפ"ק דקדושין הס"ד ומה"ד היאך הוא נעשה בעל: **כז)** בניומתא כלומר: **כח)** כעדשה: לשחוט את הכבור בחוך עד דאיכא כעדשה שיש מומין תי' כאן כאן נמחק: **כט)** כדתנן ואלו: **ל)** כו' לפסלו מעל המובח בכל שהוא נפסל ומפתיע מלשוחטו עד שירחיב הנקב בכעדשה: **לא)** תיבת עמו נמחק: **לב)** באהל עד שיהא בהן רוב בנין או רוב מנין או רובע הקב ואם חסרו שדרה וגלגלת אין מטמאין: **לג)** ומי אמר מתני' תני רבי שמואל בר יהודה: **לד)** עבודה זרה גבי רפואות בפ' אין מעמידין ובפ"ק דיומא תנא רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה פתחין פטורין מן המזוזה: **לה)** בן בטיח שם: **לו)** לקדוח בו את: **לז)** ועור הוה קמרבינן: **לח)** ולא הוה ממעטינן מומום: **לט)** מדקאמר בפ"ק: **מ)** ואגלגולת מדקאמר התם תרי חומרא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגלגלת: **מא)** דשיעורו דמלא מקדח: **מב)** דב"ש מיית לב"ש: **מג)** מאיזב דישפוך: **מד)** באדם קרום התחתון: **מה)** בדבר ששוה בזה: